exprimuntur, reliqua, in pulverem redacta tenuissimum, cum oleo & vino, ad plenariam vini consumtionem, coquuntur. Monendum tamen, additis resinis seorsim solutis, mixta sæpius spatula agitanda esse, ne gummi-resinæ denuo ab oleo secedant.

AD OLEA roborantia, nervina, antispasmodica & carminativa pertinet, & proinde membris paralyticis, rigidis, & convulsione correptis, ut & abdomini in adfectibus flatulentis, torminibus ventris, dysenteria &c. illinitur.

SECTIO IV.

DE AQVIS DESTILLATIS, *ET ALIIS LIQVORIBVS* MEDICATIS.

CAPVT I.

DE AQVIS DESTILLATIS.

§. I.

AQVÆ DESTILLATÆ MEDICÆ, quæ solæ hoc loco tractationis objectum constituunt, vel *simplices* sunt vel *compositæ*, & hæ iterum, æque ac illæ, intuitu scilicet vehiculi, vel *mere aqueæ*, vel *aqueo-vinosæ*. Ad præparandas simplices, præter aquam fontanam aut fluvialem puram, vel vino

remixtam, unica ſaltem, ad compoſitas autem plures ſpecies requiruntur.

§. II.

SVBJECTA, aquarum deſtillationi apta, nobis ipſa monſtrat natura: Quæ enim in triplici regno notabiliorem ſpirant odorem, & ideo copioſis gaudent partibus exhalabilibus, adfuſo liquori mere aqueo, aut aqueo-vinoſo ſub deſtillatione partes communicare poſſunt activas, quæ ſpecificas deinde vires aquæ prolectæ largiuntur. Præ reliquis igitur aquarum deſtillationi ea triplicis regni concreta inſerviunt, quæ principium volatile oleoſo-aromaticum & balſamicum, ſpiritu mobili turgidum, vel acre etiam, pungens & ſubtile acidulum obtinent, uti v. g. ſunt in regno minerali *ambra* & *ſuccinum*, in regno animali *caſtoreum*, *moſchus* & *zibethum*, & in vegetabili denique radices *angelicæ*, *leviſtici*, *mei*, *imperatoriæ*, *calami aromatici*, *zedoariæ*, herba & flores *menthæ*, *meliſſæ*, *rorismarini*, *majoranæ*, *thymi*, *ſerpilli*, *rutæ*, *hyſſopi*, *chamomillæ vulgaris* & *Romanæ*, *lavendulæ*, *ſalviæ*, *liliorum convallium*, lignum *ſaſſafras*, cort. *citri*, *aurantiorum*, *cinnamomum*, ſemina *carvi*, *cumini*, *aniſi*, *coriandri*, *fœniculi*, *nigellæ Romanæ*, baccæ *juniperi*, *lauri*, *caryophylla aromatica*, *cardamomum*, *macis*, *cubebæ*, & hujus commatis complura alia. Exulare contra de-

bent, quæ dulci, ſubdulci, auſtero, & amaro principio gelatinoſo, mucilagineo, gummoſo, aut terreo - gummeo - reſinoſo fixo pollent, odore prorſus deſtituuntur, & cum adfuſo proinde liquore, licet inde iterata vice abſtrahatur, nullas particulas activas tranſmittere, adeoque aquas, deſtillando evocatas, nulla virtute ſingulari, multo minus ſpecifica, qua ipſæ gaudent, imbuere valent.

§. III.

SPECIES, neceſſariis principiis inſtructæ, vel integræ, vel diſſectæ, aut contuſæ paullulum, immo nonnunquam, ſi exiſtant ſucculentiores, in pultem tritura redactæ, nunc præmiſſa maceratione temporaria, nunc etiam, ſi molliores atque teneriores ſint, citra eandem, deſtillationi ſubjiciuntur. Si maceratio cum aqua apud ſubjecta duriora, atque ſicciora neceſſaria, aut tamen apud alia commoda viſa fuerit, ſuperfuſæ aquæ ſimplici, æque ac ante oleorum deſtillationem humidam, & ob easdem quoque cauſſas, *ſal culinare*, *tartarus vini pulveriſatus*, aut *ſal* quoddam *alcalicum fixum*, ut *puri cineres clavellati*, adduntur. Metuunt quidem nonnulli in aquis ophthalmicis nocivam a ſale addito acredinem, aſt ſine ratione ſufficiente: Sub blandiori enim deſtillatione, præſertim in cucurbita altiori, nihil ſalis una tranſcendit, & iſtud, quod, ſuſcepta deſtil-

deſtillatione in veſica, violenter abreptum fuit, tam exigua inhæret quantitate, ut ſenſibilem roſionem provocare nequeat.

§. IV.

DESTILLATIO, præmiſſis præmittendis, vel in *cucurbita*, mariæ aut arenæ balneo imponenda, vel in *veſica cuprea*, ſtanno intus probe obducta, & vaſe ſuo refrigeratorio inſtructa, eodem, quo in oleorum eſſentialium deſtillatione, obſervato ignis regimine, inſtituitur, & duæ ſaltem aquæ adfuſæ partes tertiæ evocantur. Partes volatiles enim, activæ, oleoſo-balſamicæ &c., ſtatim initio deſtillationis confertim cum aqua tranſeunt, & empyrevma pariter hac ratione præcavetur, præſertim, ſi, adhibita, veſica cuprea, per intervalla recens aqua frigida, ablata prius tepida, vaſi refrigeratorio infundatur. Quando aqua, ſemel a ſpeciebus abſtracta, nondum moleculis activis ſufficienter imprægnata eſt, recentibus ſpeciebus ſemel vel aliquoties adfundenda erit, ut iterata hac deſtillatione principio mobili peregrino magis imprægnetur.

§. V.

AQVÆ deſtillatæ, in vitris probe obturatis radiis ſolaribus per aliquot dies expoſitæ, & deinde in cella ſubterranea, aut alio loco frigidiuſculo adſervatæ, temporis progreſſu indolem magis ſpirituoſam & longe gratio-

rem odorem consequuntur. Notatu quoque dignum est, aquas, e cucurbita vitrea destillatas, plerumque puriores esse aquis, e vesica cuprea abstractis. Destillatio enim in cucurbita lentius, quam in vesica, succedit, & partes aqueæ, dum altius adscendere debent, impura & heterogenea corpuscula secum tam facile abripere nequeunt. Hisce accedit, quod particulæ acidæ, quæ plantis plerisque copiose inhærent, simul evectæ, in canale vasis refrigeratorii cuprum, stanno passim denudatum, quin ipsum stannum, adgrediantur, atque utrumque tenerrime corrodant; quod postea proinde ab aqua defluente abluitur, & in receptaculum deducitur, imo ab eadem, cum salino - vitriolicam indolem adquisiverit, plane solvitur: Hinc etiam haud mirandum est, aquas ejusmodi, instillato oleo vitrioli, paullulum lactescere, & calces tenerrimas metallicas ad fundum demittere.

§. VI.

AQVÆ medicæ activæ etiam absque destillatione, adeoque methodo quasi extemporanea, ex oleis æthereis genuinis & aqua simplici destillata, vel saltem fontana pura vulgari possunt parari, quando illa, debite prius cum sacharo Canariensi in elæosachara terendo redacta, aquæ proportionata quantitate injiciuntur, eidemque ulterius agitationis beneficio miscentur. Sacharum, ceu concretum unguinoso-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0264-0 DFG

ſalinum, copulatoris munere perfungitur, & olei diſtracti unionem cum aqua promovet. In principio quidem aquæ pelluciditas paullulum turbatur, redit tamen poſt moram aliquam, ſi, præmiſſa ſufficienti vitri agitatione, mixturæ quies temporaria, ſub qua tenera quædam, albicans, materia reſinoſa ad fundum ſecedit, concedatur, eademque, poſt laudatæ ſubſtantiæ perfectam ſubſidentiam, in aliud vitrum, leniter decantando, transfundatur.

§. VII.

QVAMVIS aquæ deſtillatæ, ſuper idonea ſubjecta iterata vice abſtractæ, particulis volatilibus *oleoſo-ſpirituoſis* aut *phlogiſto-vaporoſis*, *aromaticis* & *balſamicis*, vel ſubinde etiam *ſalino-acribus*, aut *acidulis tenerrimis* ſcateant, & ſua ideo virtute, ſuis viribus, præcipuas ſpecierum virtutes ac vires æmulentur, moderatæ nihilominus activitatis medicamentis, ob temperatam indolem, quam ipſis phlegma, quantitate longe prædominans, conciliat, adnumerari merentur. Interne per ſe in morbis variis, ad unum vel alterum cochlear, exhibentur, vel emulſionum, potiuncularum, collyriorum, epithematum refrigerantium compoſitioni impenduntur, & interdum quoque, ſi eſſentiæ aut tincturæ ex gummoſis ſpeciebus parandæ ſint, menſtrui vices ſubeunt.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0265-5 DFG

AQVÆ DESTILLATÆ SIMPLICES ET COMPOSITÆ VSITATIORES.

Aqua acetosellæ.
- *agrimoniæ.*
- *anagallidis.*
- *artemisiæ.*
- *flor. aurantiorum.*
- *betonicæ.*
- *boraginis.*
- *buglossi.*
- *bursæ pastoris.*
- *flor. acaciæ.*
- *cerasorum nigrorum.*
- *chærefolii.*
- *chamæmeli.*
- *cichorii.*
- *chelidonii.*
- *cinnamomi.*
- *cort. citri.*
- *flor. cyani.*
- *endiviæ.*
- *flor. calcatrippæ.*
- *euphrasiæ.*
- *florum fabarum.*
- *fœniculi.*
- *fumariæ.*
- *hyssopi.*
- *lactucæ.*
- *lavendulæ.*
- *levistici.*
- *liliorum convallium.*
- *liliorum alborum.*
- *majoranæ.*

Aqua melissæ.
- *mentbæ.*
- *flor. nymphææ.*
- *nasturtii.*
- *papaveris erratici.*
- *petroselini.*
- *flor. pæoniæ.*
- *primulæ veris.*
- *pulegii.*
- *rosarum.*
- *rad. raphani.*
- *rorismarini.*
- *rutæ.*
- *salviæ hortensis.*
- *scabiosæ.*
- *scordii.*
- *flor. sambuci.*
- *flor. tiliæ.*
- *flor. violarum.*
- *antiscorbutica off.*
- *apoplectica Langii.*
- *asthmatica.*
- *carbunculi.*
- *cinnamomi boraginata.*
- *cordialis temperata.*
- *cornu cervi.*
- *embryonum.*
- *hirundinum.*
- *contra vertiginem.*
- *theriaculis compositæ.*

AQVA ROSARVM.

AQVA hæc absque prævia quidem maceratione foliorum & salis culinaris additione ex integris rosarum recentium foliis, sufficienti aquæ simplicis quantitate superfusa, destillari

poteſt, vulgo tamen præparatio ejus ſequenti modo adornatur: Recipiuntur aliquot libræ, vel quantum placet, foliorum roſarum rubrarum, matutino tempore ante ſolis ortum decerptarum, & cum ſale culinari debite condita, atque operculo apto, cui pondus imponitur, compreſſa, per aliquot dies, immo hebdomadem & ultra, in cella ſubterranea, aut alio loco frigidiuſculo, macerationi committuntur, poſteaque, modica aquæ ſimplicis quantitate addita, veſicæ cupreæ injiciuntur, & aqua, adplicatis adplicandis, igne blando, ne empyrevma contrahat, evocatur. Alii folia recentia in mortario contuſionis beneficio prius in maſſam pultiformem redigunt, eamque, octo vel decem horas ita relictam, & paullo ante deſtillationem ſucco ex aliis roſis expreſſo, vel aqua ſimplici, largius humectatam, absque ſale in veſicam immittunt, & aquam fragrantem more conſueto deſtillando proliciunt. Hæc antecedente fragrantior, & particulis oleoſo-ſpirituoſo-balſamicis largius impregnata deprehenditur, multo minori tamen quantitate colligitur, & facile, niſi providum ignis regimen, ad finem præprimis vergente deſtillatione, adhibeatur, empyrevma contrahit.

AQVA roſarum potiunculis & emulſionibus analepticis nervinis atque cordialibus perſæpe excipiens præbet, multæ tamen feminæ hyſtericæ odorem ejus perferre nequeunt. Externe epithemata frontalia, & collyria ingreditur. Reliquæ aquæ deſtillatæ ſimpli-

ces ſimili modo parantur, præterquam, quod ſpecierum contuſione, maceratione & ſalis quoque additione, præſertim, ſi illæ teneriores ſint, & volatile principium facile dimittant, rarius opus ſit. Differunt cæteroquin quoad principia activa & virtutes communes atque ſpecificas: Aliæ enim, v. g. *aqua chamæmeli, cinnamomi, cort. citri, hyſſopi, lavendulæ, majoranæ, meliſſæ, menthæ, pulegii, rorismarini, rutæ, ſalviæ, artemiſiæ* &c., principio oleoſo-ſpirituoſo balſamico plus minusve turgidæ ſunt, & in genere, (vires enim ſpecificæ ex ſimplicium viribus ſpecificis dijudicandæ erunt,) virtutem nervinam, cephalicam, cardiacam, ſtomachalem, carminativam, uterinam, bezoardicam, & diaphoreticam poſſident: Aliæ, v. g. *aqua agrimoniæ, betonicæ, chærefolii, petroſelini, leviſtici, flor. acaciæ, ceraſorum nigrorum, liliorum convallium, violarum, & primulæ veris* principio balſamico teneriori pollent, & ideo cum præcedentibus, quoad virtutes generales, quæ longe tamen remiſſiores inveniuntur, conveniunt: Aliæ, v. g. *aqua florum fabarum, liliorum alborum, ſambuci, tiliæ, herbæ ſcordii* & *fumariæ* principium phlogiſto-vaporoſum obtinent, & proinde diſcutiente, anodyna, hypnotica, & nonnullæ etiam, ut *aqua ſcordii* & *ſambuci* bezoardica virtute ſeſe commendant: Aliæ, v. g. *aquæ acetoſellæ, naſturtii* & *radicis raphani*, principio ſalino-acidulo, aut acri mobiliſſimo inſtructæ ſunt, & priores itaque, cujus cenſus eſt aqua acetoſellæ, inter temperantia atque refrigerantia, poſteriores autem, quibus aqua naſturtii & raphani adnumerari meretur, inter antiſcorbutica & diuretica militant: Aliæ denique, v. g. *aqua anagallidis flore phœniceo, boraginis, bugloſſi, burſæ paſtoris, cichorii, flor. cyani, calcatrippæ, euphraſiæ, nymphææ, papaveris erratici,* & *ſcabioſæ*, vel nullum plane, vel non adeo ſingulare tamen principium balſamicum in ſinu ſuo fovent,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0268-3 DFG

adeoque, præter vires diluentes & temperantes, vix alias, notatu dignas, possident. Quærunt quidem nonnulli in aqua bursæ pastoris, papaveris erratici & pæoniæ principium quoddam leniter adstringens, & in reliquis pene omnibus principium tenerrimum salino-nitrosum; at, me sentiente, quærunt quidem, sed non inveniunt. Substantia enim vegetabilium adstringens gummosa, ut & embryonatum principium salino-nitrosum, integra permanente naturali sua mixtione, evehi, & alembicum cum aqua simplici transcendere nequeunt.

AQVA ANTISCORBVTICA OFFICINARVM.

REC. Recentium herbarum acetosæ, agrimoniæ, beccabungæ, chelidonii minoris, cichorii, cochleariæ, cuscutæ, fumariæ, trifolii aquatici, veronicæ ana manipulos tres. Grossiuscule concisis aquæ earundem propriæ, anatice receptæ, vel, quod perinde erit, aqua simplex sufficienti quantitate superfundantur, & aqua deinde in balneo maris, cavendo tamen empyrevma, fere ad siccitatem usque destilletur.

AQVA hæc, ob particulas salino-acidulas, acres volatiles, & blandas quoque balsamicas, quas secum sub destillatione transtulit, virtutem aliquam discutientem, diureticam & antiscorbuticam obtinet, & in morbis, qui ejusmodi remedia postulant, vel per se ad aliquot cochlearia propinatur, vel conficiendis potiunculis impenditur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0269-1 DFG

AQVA APOPLECTICA LANGII.

REC. Radicum ariſtolochiæ rotundæ, calami aromatici, iridis Florentinæ ana unciam ſemis, herbarum ivæ artheticæ, majoranæ, florum rorismarini, primulæ veris ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, pæoniæ, ſileris montani ana drachmam unam, ligni aloes drachmas duas, gummi juniperi, myrrhæ, opopanacis, ſagapeni ana drachmam unam cum *dimidia*, caryophyllorum, cubebarum, nuciſtæ ana drachmas tres, cardamomi, cinnamomi ana drachmas duas, piperis longi drachmam unam. Contuſis aquæ betonicæ, florum tiliæ, herbæ paralyſeos, ſalviæ ana libra una ſuperfundatur, &, præmiſſa per quatriduum aut octiduum *digeſtione frigida*, *deſtillatio* in arenæ *balneo* more conſueto inſtituatur.

SCATET hæc aqua particulis oleoſo-aromaticis & balſamicis, atque, ad unam vel alteram unciam exhibita, vires non contemnendas roborantes & discutientes in apoplexia pituitoſa, paralyſi, aliisque nervorum morbis frigidis exſerit.

AQVA ASTHMATICA.

REC. Radicum enulæ uncias duas, iridis Florentinæ, bryoniæ recentis ana unciam unam ſemis, angelicæ, ariſtolochiæ rotundæ, ana unciam dimidiam, calami aromatici, liquiritiæ raſæ, petroſelini ana uncias tres, herbarum calaminthæ, capillorum veneris, hyſſopi,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0270-2 DFG

marrubii, ſcabioſæ, tuſſilaginis, veronicæ ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, nigellæ, urticæ ana unciam unam cum dimidia, florum trium cordialium ana manipulum ſemiſſem, caricarum pinguium numero ſeptem, jujubarum numero quindecim. Inciſa & contuſa infundantur in vini Rhenani libris quinque per biduum, deinde addantur aquæ aniſi cum ſpiritu vini paratæ libræ tres, aquæ hyſſopi, marrubii, ſcabioſæ, veronicæ ana libra una cum dimidia, & deſtillatio ſecundum artem in balneo maris adornetur.

QVONIAM vinum Rhenanum & aqua aniſi, cum ſpiritu vini deſtillata, ad hujus aquæ confectionem notabili quantitate recipiuntur, illa ad ſpiritus inflammabiles aquoſiores etiam referri poterit, & reliquis paullo calidior exiſtit. Exulare poſſunt radix glycyrrhizæ, herba capillorum veneris, ſcabioſæ, tuſſilaginis, ſemen urticæ, caricæ pingues atque jujubæ, quippe quæ cum aqua tranſtillante nil ſingulare transmittere valent. Commendatur cæteroquin in aſthmate, aliisque adfectibus pulmonum, qui pituitæ acri, atoniæ ſolidorum, & inde enatis obſtructionibus originem debent. Datur ab uncia dimidia ad integram.

AQVA CARBVNCVLI OPTIMA CVM MOSCHO.

REC. Herbarum betonicæ, majoranæ, ſalviæ minoris, flor. lavendulæ & ſpicæ indicæ ana unciam unam, florum boraginis, liliorum convallium, rorismarini, violarum ana uncias

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0271-8 DFG

ſex, baccarum juniperi, ſeminis pæoniæ, cardamomi, caryophyllorum, cinnamomi, cubebarum, galangæ, granorum paradiſi, macis, nucis moſchatæ, zingiberis albi ana drachmam unam, raſuræ cornu cervi drachmam ſemis, moſchi ſcrupulum dimidium. Conciſis ſuperfundantur aquæ fragorum, lavendulæ, roſarum, ſpicæ ana libræ tres, vini albi Rhenani generoſi libræ quinque, ſtent ita in loco tepido per octiduum, poſteaque aqua ſpirituoſa in balneo maris deſtilletur, & aquæ evocatæ conſuetudinis gratia viginti auri folia minutim diſcerpta injiciantur. Olim ſpeciebus deſtillandis etiam margaritas, oſſa de corde cervi, & lapides percarum addebant, at hæc corpora, cum aquæ nihil virtutis communicare poſſint, & pretium tamen augeant, jure a recentioribus quibusdam e formula exterminata fuerunt.

QVOAD vires maxima ex parte convenit cum *aqua apoplectica* LANGII, & ſubinde idcirco in apoplexia pituitoſa, adfectibus ſoporoſis, lipothymiis, maxime autem in peſte ac febribus malignis ad bubones, anthraces, aliaque exanthemata expellenda, propinatur. Datur una vice ad unum vel alterum cochlear. Externe epithemata, capiti in cephalalgia, nec minus ſcrobiculo cordis, pulſibus, ut & membris paralyticis atque gravidarum abdomini, confortandi & discutiendi fine, adplicanda, ingreditur.

AQVA CINNAMOMI BORAGINATA.

REC. Cinnamomi electi libram ſemiſſem, eidemque, in pulverem craſſum redacto, ad-

funde aquæ rosarum rubrarum, boraginis, buglossi, violarum ana libras duas, digere per triduum, ac postea lege artis destilla.

Simili modo etiam *Aqua cinnamomi cydoniata* & *buglossata simplex* paratur. Contusi nimirum cinnamomi acuti unciis quatuor succi cydoniorum recenter expressi, vel aquæ buglossi libræ sex adfunduntur, &, præmissa per biduum aut triduum maceratione, duæ aquæ partes tertiæ blanda destillatione evocantur.

AQVÆ hæ temperate balsamicæ sunt, & locum inter medicamenta cephalica & stomachalia roborantia, in debilitate capitis & ventriculi, nec minus in hyperemesi, hypercatharsi, & diarrhœis exhibenda inveniunt. Dantur ad unum vel alterum cochlear.

AQVA CORDIALIS TEMPERATA.

REC. Succi acetosellæ, boraginis, buglossi, galegæ, melissæ, myrrhidis sativæ ana libram semissem, pentaphylli, pimpinellæ ana libram unam cum dimidia, succi citri seu limoniorum libras duas, florum calendulæ recentium, cyani ana libram dimidiam, nymphææ albæ recentium uncias octo, anthos unciam semissem, lavendulæ drachmam unam, seminis citri recentis unciam semissem, ocymi caryophyllati drachmas duas, corticum citri exteriorum recentium, santali citrini ana unciam dimidiam, agallochi seu ligni aloes odoratissimi drachmas duas, cinnamomi electi uncias tres,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0273-9 DFG

cardamomi drachmas tres, caryophyllorum, galangæ, macis, nuciſtæ ana drachmam unam cum dimidia, croci optimi drachmam ſemiſſem, vini Rhenani generoſi libras duas, aceti vini optimi libram dimidiam, aquæ ceraſorum nigrorum, fragorum, roſarum rubrarum, rubi idæi ana libram unam. Digerantur omnia per octiduum in vaſe probe clauſo, ac poſtea aqua e cucurbita in mariæ vel arenæ balneo more ſolito deſtilletur. Interdum huic aquæ aliquot moſchi & ambræ grana adduntur, aſt cum multi multæque horum corporum odorem perferre nequeant, additionem eorum omittere præſtat.

ADNVMERATVR medicamentis analepticis, confortantibus & cardiacis temperatis, atque perſæpe, non absque fructu, in lipothymiis, palpitatione & tremore cordis, vertigine, & febribus malignis, ad unum vel alterum cochlear, adſumitur.

AQVA CORNV CERVI E TENELLIS CVM VINO.

REC. Cornuum cervi novellorum libras tres, radicum biſtortæ, ſcorzoneræ, diptamni albi ana unciam unam, herbarum recentium ſcordii, cardui benedicti, galegæ ana manipulos duos, florum quatuor cordialium ana manipulum ſemiſſem, ſeminis acetoſæ, angelicæ ana unciam dimidiam, pomorum citri numero tria, vini generoſi menſuras tres, aquæ ſcordii

quantum ſufficit. Præmiſſa digeſtione aliqua, aquæ fiat deſtillatio.

MVLTA hanc formulam ingrediuntur, quæ, uti v. g. cornua cervi novella, radix biſtortæ, herba cardui benedicti &c., parum quidem vel nihil aquæ tranſtillanti, ob principiorum ſuorum fixitatem, communicare valent; verum, cum reliqua eam particulis balſamicis atque acidulis aliquantulum imbuant, nonnunquam inter temperatiſſima alexipharmaca, & cardiaca, in febribus malignis, aliisque, itemque in palpitatione cordis &c., exhibenda, locum invenire poterit. Proſtat etiam ſimplex, absque vino parata. Hæc, quæ prorſus tamen virtute caret, ad uncias aliquot, vinoſa autem ad unam duntaxat unciam propinatur.

AQVA SEV BALSAMVS EMBRYONVM VVLGARIS.

REC. Viſci querni, luna decreſcente collecti, radicum pæoniæ, ſeminis pæoniæ ana uncias duas, herbæ carvi, fœniculi, meliſſæ, menthæ criſpæ, rorismarini, ſalviæ cum floribus, florum lavendulæ ana uncias tres, flor. tiliæ, tunicæ ana libram unam, caryophyllorum, cinnamomi acuti, cubebarum, granorum paradiſi, nucis moſchatæ, zedoariæ, zingiberis ana uncias duas, macis unciam unam cum dimidia, galangæ drachmas ſex, croci drachmas duas, medullæ panis triticei, a furno adhuc calentis, libras duas. Conſciſis & contuſis vini generoſi Hiſpanici libræ decem, aquæ boraginis, bugloſſæ ana libræ tres, aquæ fœni-

culi, fragorum, rosarum, verbenæ ana libra una, aquæ liliorum convallium libræ duæ superfundantur, &, præmissa aliquot dierum digestione, duæ circiter partes tertiæ liquoris adfusi destillando abstrahantur. Si residuo aquarum prædictarum quantitas sufficiens de novo adfunditur, & postea destillatur, inde *aqua embryonum debilior* seu *secundæ destillationis* resultat.

VISCVM quernum, medulla panis triticei, & quodammodo etiam radices pæoniæ ad superflua pertinent ingredientia, dum partibus volatilibus activis carent, & fixis duntaxat principiis instructa sunt. Hæc aqua cæteroquin commendatur specifice ad embryones in utero confortandos, & frequentissime proinde gravidis, quæ ob terrorem prægressum, aut caussam aliam, abortum metuunt, ad unum vel alterum cochlear exhibetur, & abdomini quoque illinitur: Cavendum saltem, ne usu intempestivo aut nimio apud plethoricas & iratas major sanguinis commotio provocetur, & abortus proinde magis promoveatur, quam avertatur.

AQVA HIRVNDINVM INTERNA.

REC. Pullorum hirundinum in frusta dissectorum numero viginti quatuor, visci querni uncias tres, seminis pæoniæ excorticati unciam unam, radicum pæoniæ uncias duas, aquæ liliorum convallium, florum sambuci, pæoniæ, tiliæ ana mensuram unam. Præmissa per viginti

quatuor horas leni digeſtione, aqua in balneo mariæ aut arenæ deſtilletur & adſervetur.

RIDICVLA ſane formula eſt: Quid ſibi enim volunt pulli hirundinum, quarum gelatina, coctione extracta, ſimul tranſcendere nequit? Et quid opis exſpectandum a radicibus pæoniæ, quæ, uti pridem dictum fuit, volatilibus quoque partibus activis deſtituuntur? Profecto, ſi aquæ, ſpeciebus recenſitis adfundendæ, ſolummodo ex tempore miſcentur, æque bonum inde medicamentum reſultat, quod ob temperatam indolem ad unum vel alterum cochlear confortandi fine exhiberi poteſt in morbis iisdem, in quibus aqua cordialis temperata proficua reperitur. Proſtat etiam in officinis *Aqua hirundinum* ZWELFERI ſeu *externa*, quam, præter caſtoreum, varia adhuc aromatica ingrediuntur, quæque longe majores proinde vires roborantes & nervinas, externe ſcilicet membris debilitatis, paralyticis &c. adplicata, poſſidet.

AQVA CONTRA VERTIGINEM.

REC. Radicum calami aromatici drachmam ſemiſſem, rad. caryophyllatæ, doronici, pæoniæ ana unciam dimidiam, ſcorzoneræ unciam unam, foliorum betonicæ, rorismarini, ſalviæ ana manipulum unum, florum anthos, calendulæ, lavendulæ, ſpicæ, tiliæ ana manipulum ſemiſſem, ſeminis fœniculi, nigellæ, pæoniæ, ſileris montani, cardamomi minoris, cinnamomi ana unciam dimidiam, cubebarum, macis electæ, nucis moſchatæ ana drachmas duas. Contuſis atque conſciſis ſuperfundantur vini Rhenani generoſi libræ duæ, aquæ ceraſo-

rum nigrorum, liliorum convallium, flor. tiliæ ana unciæ octo, &, præmissa per aliquot dies maceratione, aqua more consueto destilletur.

HÆC aqua particulis aromaticis & balsamicis satis imprægnata est, & ideo æque, ac *aqua apoplectica* LANGII, quam activitate ob indolem spirituosiorem adhuc superat, in variis capitis adfectibus, ex nervosi generis debilitate resultantibus, vertigine v. g., apoplexia pituitosa, adfectibus soporosis, imbecillitate visus, debilitate memoriæ &c., nec minus in morbis ventriculi & intestinorum flatulentis ad cochlear unum cum fructu propinari potest. Externe epithemata roborantia ingreditur.

AQVA THERIACALIS COMPOSITA.

REC. Radicum angelicæ, valerianæ, cardopatii, ostrutii, zedoariæ ana unciam unam, herbarum scordii, rutæ ana unciam unam cum semisse, corticum citri recentium uncias duas, baccarum juniperi unciam unam, theriacæ Andromachi libram semissem, aquæ fontanæ libras decem. Misceantur & aquæ circiter libræ sex abstrahantur.

INTER selectiora medicamenta diaphoretica, bezoardica, stomachalia ac carminativa locum obtinet, & utiliter ideo in febribus malignis, præsertim exanthematicis, vomitu, adfectibus flatulentis, torminibus ventris & diarrhoeis ab uncia dimidia ad integram exhiberi potest.

CAP.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0278-8 DFG

CAPVT II.

DE VINIS MEDICATIS ET LIQVORIBVS MEDICIS DIFFVSIORIBVS.

§. I.

VINA MEDICATA ſunt vina ignobiliora *provincialia*, vel generoſiora *Hungarica*, *Gallica*, *Hiſpanica*, *Rhenana* &c., particulis activis aromaticis, balſamicis, amaris, auſteriuſculis, acribus, ſubdulcibus, vel oleoſæ, vel reſinoſæ aut gummoſæ indolis, plus minusve imprægnata.

§. II.

DVPLICI parari poſſunt modo, *infuſione* videlicet & *confermentatione*. Si confermentatio placet, ſpecies, groſſiuſcule contuſæ & ſacculo aut nodulo incluſæ, muſto fermentationis tempore immerguntur, vel, absque ſacculo aut nodulo, penitus miſcentur, ut principia ſolubilia ſucceſſive extracta vinum, motu fermentativo productum, ſpecifico ſapore & odore, atque ſpecificis pariter viribus imbuant. Adhibita hac methodo partes activæ ſpecierum additarum tenerrime reſolvuntur, & vini partibus arctius uniuntur. Secus accidit, quando ſola duntaxat infuſio adhibetur, & principia ſolubilia vino, ſpeciebus ſuperfuſo, digeſtionis vel frigidæ, vel calidæ ope, extra-

huntur; etiamsi cæteroquin concedendum sit, vina medicata, infusione tantum parata, moleculis activis, quanquam crassioribus, ordinario largius, quam vina medicata, confermentatione parata, imprægnata esse.

§. III.

SPECIES, vinorum medicatorum præparationi, sive sola infusio, sive data occasione confermentatio eligatur, impendendæ, ex regno vegetabili potissimum desumuntur. Refero ad illas, radices *zedoariæ*, *angelicæ*, *imperatoriæ*, *levistici*, *mei*, *zingiberis*, *galangæ*, *cyperi*, *iridis Florentinæ*, *serpentariæ Virginianæ*, *vincetoxici*, *valerianæ*, *apii palustris*, *petasitis*, *gentianæ rubræ* & *albæ*, *trifolii fibrini*, *helenii*, *diptamni albi*, *cichorii*, *parreiræ bravæ*, *pæoniæ*, *rubiæ tinctorum*, *contrayervæ*, *caryophyllatæ*, *chinæ*, *sarsaparillæ*, *glycyrrhizæ*, *polypodii*, *tormentillæ*, *bistortæ*, *pimpinellæ albæ* &c., itemque herbas *melissæ*, *menthæ*, *basilici*, *rorismarini*, *majoranæ*, *thymi*, *pulegii*, *polii montani* & *hortensis*, *mari veri*, *saturejæ*, *eupatorii*, *hyssopi*, *abrotani*, *artemisiæ*, *rutæ*, *salviæ*, *millefolii*, folia *lauri*, *sabinæ*, herbas *absinthii*, *scordii*, *cardui benedicti*, *trifolii fibrini*, *veronicæ*, *betonicæ*, *cochleariæ* &c., flores *chamomillæ simplicis* & *Romanæ*, *anthos*, *lavendulæ*, *salviæ*, *hyssopi*, *millefolii*; *calendulæ*, summitat. *centaurii minoris*, *fumariæ*, herbam & flores *arnicæ*,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0280-8 DFG

flores *tunicæ*, *rosarum rubrarum*, *virgæ aureæ*, *pæoniæ*, *balaustia* &c., ligna *sassafras*, *aloes*, *rhodium*, *santalum citrinum* & *rubrum*, *juniperi*, *lentisci* &c., cortices *citri*, *aurantiorum*, *cascarillæ*, *ligni sassafras*, *cinnamomum acutum*, *cassiam ligneam* & *caryophyllatam*, *canellam albam*, cortices *granatorum*, *chinæ chinæ* &c., semina *carvi*, *cumini*, *anethi*, *coriandri*, *fœniculi*, *anisi vulgaris*, *petroselini*, *apii*, *rutæ*, *dauci Cretici*, *nigellæ Romanæ*, *ammios*, *cochleariæ*, *nasturtii*, semen *santonicum*, *anisum stellatum*, *grana chermes*, *crocum*, baccas *juniperi* & *lauri*, *nucem moschatam*, *macem*, *cardamomum majus* & *minus*, *caryophylla aromatica*, *grana paradisi*, *piper rotundum album* & *nigrum*, *piper longum*, *cubebas*, *myrrham*, *galbanum*, *sagapenum* &c., *terram Japonicam*, & ex purgantium classe radices *ipecacoanhæ*, *jalappæ*, *mechoacannæ albæ*, *rhabarbari*, *ellebori nigri*, *folia sennæ*, *aloen Soccotrinam*, *mannam Calabrinam*, *pulpam tamarindorum*, & sic porro.

§. IV.

QVANQVAM memoratorum alia, uti hoc ex materia medica stricte sic dicta exactius cognoscendum, principio mere gummoso, alia autem principio gummeo-resinoso, aut resinoso-gummeo ac simul oleoso æthereo instructa sunt, vina nihilominus adæquatum singulorum menstruum constituunt: Cum vinum

enim quodcunque, præter partes gummeo-tartareas ac resinoso-oleoso-unguinosas, dulces, subdulces, acidulo-vel austeriusculo-dulces, & copiosas aqueas, notabilem quoque spiritus inflammabilis portionem contineat, gummosis æque ac resinoso-oleosis substantiis solvendis & extrahendis aptum existit, & ideo majoribus persæpe viribus medicis, quam ipsi spiritus inflammabiles rectificatissimi, qui, intacta substantia gummea, resinoso-oleosam duntaxat solvunt, imbui potest, præsertim si digestio calida protractior in auxilium vocetur. Peracta digestione vinum a speciebus leniter decantatur, & in quiete aliquandiu relinquitur, ut successiva fæcum subsidentia purius evadat, vel etiam, citioris depurationis caussa, eidem *solutionis ichthyocollæ, aut albuminis ovorum* aqua diluti, aut sibi relicti pauxillum infunditur, ut partes impuræ, adjuvante agitatione, partibus mucilagineis adhærescant & implicentur, adeoque cum iis postea fundum petant.

§. V.

VIRES cujuscunque vini *medicati*, ob calidam menstrui indolem, in genere sunt calefacientes, commoventes, discutientes, ac roborantes; quod specificas cephalicas autem, pectorales, stomachales, carminativas, aperitivas, uterinas, antifebriles, diureticas, purgantes &c., attinet, illæ, pro differenti ingredientium natura, nec minus pro differentibus principiis

activis & virtutibus ſpecificis, quæ ſingula medicus ſibi ex rationali materia medica ſimplicium probe cognita reddere debet, determinandæ erunt.

§. VI.

VINIS medicatis hoc loco jungendi ſunt LIQVORES quidam MEDICATI DIFFVSIORES & MAGIS AQVOSI, qui in praxi medica frequentiſſimum quoque uſum habent, licet eorum nonnulli ante uſum ſuum in pharmacopoliis nondum præparati proſtent, ſed tunc demum parandi ſint. Valde cæteroquin quoad præparationem, principia activa, vires & uſum a ſe invicem differunt, & hoc igitur loco contemplationi generali commode ſubmitti nequeunt, ſed in ſequentibus de unoquoque ſeorſim agendum erit.

VINA QVÆDAM MEDICATA SELECTIORA ET LIQVORES MEDICATI DIFFVSIORES.

Vinum roborans.
- *antifebrile.*
- *chalybeatum.*

Serum lactis dulce.
- - *acidulum.*
- - *aluminatum.*

Decoctum hordeaceum compoſitum.
- *avenaceum* LOWERI.

Aqua calcis vivæ.
- *picis liquidæ.*
- *ſive liquor mercurialis* PLENCKII.
- *mercurialis ad uſus externos Ph. W.*
- *phagedænica.*
- *ophthalmica ſaphirina.*

VINVM MEDICATVM ROBORANS.

REC. Radicum angelicæ, galangæ ana unciam unam, radic. ſerpentariæ Virginianæ, pæo-

niæ ana unciam dimidiam, herbæ millefolii, meliſſæ ana manipulum unum, florum ſalviæ, anthos, ,chamomillæ Romanæ ana pugillos duos, ligni aloes, ſantali citrini ana unciam unam, cort. aurantiorum, caſcarillæ ana unciam dimidiam, ſeminis nigellæ Romanæ, cinnamomi acuti, granorum chermes ana drachmas duas, croci orientalis drachmam ſemiſſem. Conſciſis atque groſſiuſcule contuſis adfundatur *vini Rhenani* generoſioris menſura una cum dimidia, digerantur leni calore per octiduum, poſteaque vinum decantatum ac depuratum ſervetur ad uſum.

EST remedium calefaciens, nervinum, atque cephalicum, quod, ab uncia una ad uncias duas exhibitum, in variis morbis, a ſolidorum laxitate, & *mucoſa humorum inertia primario oriundis*, v. g. in adfectibus ſoporoſis, apoplexia pituitoſa, paralyſi, epilepſia cacochymica, cachexia &c., vires non contemnendas exſerit.

VINVM MEDICATVM STOMACHALE ET ANTIFEBRILE.

REC. Radicum gentianæ rubræ, trifolii fibrini, leviſtici ana unciam unam, herbarum abſinthii, ſcordii, meliſſæ ana manipulum unum, ſummitatum centaurii minoris, florum millefolii, fol. lauri ana pugillos tres, corticum citri exteriorum, caſſiæ caryophyllatæ, aniſi ſtellati ana drachmas duas, baccarum juniperi unciam dimidiam, macis, cardamomi minoris

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0284-1 DFG

ana drachmam unam, rhabarbari orientalis unciam unam. Conſciſis atque contuſis adfundatur vini Rhenani menſura una cum dimidia, & infuſi præparatio prædicto modo peragatur.

INFVSVM hoc ventriculum atque viſcera reliqua roborat, humores purificat, & urinam atque ſudorem pellit, adeoque etiam ab uncia una ad duas cum fructu propinatur in debilitate ventriculi laxi & cruditatibus mucidis onuſti, nec minus in febribus intermittentibus, præſertim quartana, adfectibus flatulentis, diarrhœa, lienteria, obſtructionibus viſcerum chronicis, aſthmate pituitoſo, adfectibus ſcabioſis, cachexia, œdemate pedum, ulceribus partium externarum impuris, ac morbis ſimilibus.

VINVM CHALYBEATVM PHARM. EDINB.

REC. Limaturæ martis ſine præp. uncias tres, cochinillæ ſemidrachmam, vini albi Rhenani libras duas. Digere ſpatio viginti dierum, in phiala ſæpe quaſſando, & filtra.

In *Pharmacopoeia Londinenſi* præparatio hujus vini intuitu ingredientium nonnihil a præcedente differt, & ita deſcribitur: Rec. limaturæ ferri uncias quatuor, cinnamomi, macis ana unciam dimidiam, vini Rhenani libras quatuor. Macera ſine calore per menſem, ſæpe interim agitans, deinde cola.

VINVM hoc vitriolum tenerius martiale, ex acidis menſtrui particulis & limatura ferri genitum, in ſinu ſuo fovet, adeoque actionem ſuam in corpore humano valida partium ſolidarum ad- & conſtrictione

præcipue absolvit, & cum notabili proinde effectu in morbis, a magna fibrarum ac tunicarum flacciditate & atonia pendentibus, v. g. in adfectibus cachecticis, leucophlegmatia, œdemate membrorum, inveterata passione hypochondriaca, lienteria, cœliaca &c., usurpari potest.

SERVM LACTIS DVLCE.

REC. Lactis vaccini aut caprilli recentis libras quatuor, infunde eas ollæ vitreatæ capaci, vel vasi stanneo, &, subjectis carbonibus candentibus, blanda ac paullatina exhalatione seu evaporatione ad siccitatem redige, adeo, ut nil, nisi massa quædam, flavescens grumosa, remaneat. Hanc massam grumosam iterum in aquæ pluvialis aut puræ fontanæ libris quatuor, lenioris ebullitionis seu coctionis beneficio, *dissolve*, *liquorem cola*, & serum, colatu trajectum, relicto in linteo magmate spissiori caseoso, ad usum serva.

NOTANDA
CIRCA
PRÆPARATIONEM, NATVRAM, VIRES ET VSVM MEDICVM SERI LACTIS DVLCIS.

I. LAC animantium est blandus, dulcis, atque temperatus liquor oleoso-aqueus, ex *oleo unguinoso mitissimo*, *sale acidulo*, *terra teneriori*, & *multa aqua* compositus; quemadmodum hæc non tantum emulsionum ex aqua & fructibus atque seminibus dulcibus aut subdulcibus oleosis compositio, verum etiam, & quidem multo adhuc luculentius, ipsius lactis, blanda superveniente

fermentatione, in principia resolutio, confirmat. Quamprimum enim laudata fermentatio, absque sensibili motu contingens, in loco tepido incipit, partes dulces ac temperatæ oleosæ ad superficiem adsurgunt, & cremorem pinguem sua formant aggregatione, partes terreo-salino-mucidæ crassiores in caseosum coeunt coagulum, & aqueæ denique cum salinis acidulis teneriori-bus ac paucis oleosis serum acidulum constituunt.

II. Quantitas atque proportio phlegmatis & substantiæ solidæ terreo-salino-oleosæ in diversorum animantium lacte variant. Observante enim B. HOFFMANNO, *a*) una *lactis vaccini*, evaporatione ad siccitatem redacti, libra medica materiæ siccæ, grumosæ, flavescentis unciam unam & drachmas quinque; æqualis quantitas *lactis caprilli* unciam unam & drachmas quatuor cum dimidia; & æqualis denique quantitas *lactis asinini*, & *muliebris* unciam duntaxat unam materiæ siccæ ac solidæ, quæ ex lacte muliebri flavescentis, ex asinino autem albi coloris & subdulcis saporis erat, suppeditavit: Vnde satis clare constat, in una libra medica *lactis asinini*, ut & *muliebris*, quod in hac parte cum priori valde convenit, uncias undecim *aquæ*, & unicam tantummodo unciam *materiæ solidæ* in *lactis vaccini* libra uncias decem cum drachmis tribus *aquæ*, & unciam unam & drachmas quinque *materiæ solidæ*, atque in *caprilli* denique *lactis* libra uncias decem & drachmas tres cum dimidia *aquæ*, & unciam unam atque drachmas quatuor cum dimidia *materiæ solidæ* adesse: Immo, exinde patescit, lac muliebre & asininum fluiditate, ob minorem scilicet substantiæ solidæ præsentiam, lac vaccinum & caprillum superare.

III. Laudatum magma solidum ac siccum, post omnimodam lactis evaporationem relictum, ac postea in aqua pura lenioris coctionis ope denuo solutum,

a) Vid. EIVSD. *Diss. de saluberrima seri lactis virtute p. 249.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0287-8 DFG

non transit totum per colatorium, sed major vel minor portio in linteo remanet. Ex uncia una v. g. & drachmis quinque hujus materiæ grumosæ, quam evaporata lactis vaccini libra una medica suggerit, uncia una & drachmæ tres cum dimidia *substantiæ crassioris caseosæ* in linteo relinquuntur, & unica tantum drachma cum semisse solvitur, atque, teste vix laudato HOFFMANNO, *a*) per linteum in aquæ contubernium transit. Cum lacte vaccino perfecte in hoc passu convenit lac caprillum, præterquam, quod in sero, inde descripta methodo parato, major saporis dulcedo deprehendatur. Aliter comparatum est cum lacte asinino & muliebri: Vncia enim una magmatis, ex asinini lactis libra medica post evaporationem relicti, tota propemodum in aqua ebulliente solvitur iterum, adeo, ut in colatorio una tantum & dimidia drachma remaneat, atque reliquæ drachmæ sex cum dimidia simul cum aqua per linteum transeant; & uncia una & drachma una substantiæ solidæ, ac siccæ, ex lactis muliebris libra remanentis, ac denuo in aqua ebulliente solutæ, quoad maximam quoque partem simul cum aqua per linteum trajicitur, & tres duntaxat drachmæ materiæ caseosæ in colatorio remanent. E quibus colligere licet, serum lactis asinini & muliebris dulce longe majorem substantiæ solidæ solubilis & activæ quantitatem in sinu suo fovere, quam serum dulce lactis vaccini & caprilli, sub eadem mole consideratum.

IV. HOMBERGIVS lac diversum destillationi subjecit, & observavit, liquorem aqueum & aqueo-acidum, e lacte vaccino & caprillo prodeuntem, odorem, placentæ recentis paullulum ustulatæ odori fere similem, adeoque non ingratum, spirare, ex asinino vero lacte prolectum, ingratiorem esse, & rancidas pinguedines & vetusta unguenta redolere. Observavit quoque, quantita-

a) *L. c. p. 250.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0288-4 DFG

tem partis oleoso-butyraceæ ad quantitatem partis caseosæ sese in lacte asinino ut 1. ad 4., in lacte caprillo, ut 1. ad 1., & in lacte vaccino ut 1. ad 1. & $\frac{1}{16}$ habere. *a*)

V. Olla sub seri lactis præparatione vix ad partem dimidiam replenda est lacte: Valde enim id ipsum, præsertim jam spissiusculum redditum, spumescere, ac facile ideo, admoto imprimis igne paullo fortiori, ollæ marginem transcendere solet. Inter evaporandum quoque constanter spatula, vel alio instrumento agitandum est, ne empyrevma, quod alias facile supervenire consuevit, contrahat, & parietibus ac fundo hinc inde adhærescat.

VI. Phlegma copiosum in hoc sero lactis modica quantitate substantiæ terreo-unguinoso-salinæ solubilis, seu, uno verbo, sacharinæ tenerioris, imprægnatum est. Phlegma humores spissos ac mucidos in corpore humano diluit, salia imbibit ac secum per varia filtra educit, adeoque sanguini ac lymphæ, si ad tempus ac paullo copiosius hauriatur, fluiditatem cum decenti temperie reddit, & varias viscerum obstructiones referat. Altera deinde pars constitutiva, tenerrimum videlicet, pingue, atque sacharinum principium terreo-unguinoso-salinum blande incidit, resolvit, abstergit, stimulat, adeoque etiam egregiam virtutem aperitivam, diureticam & laxantem exserit, quid? quod, ob unguinosæ dulcis ac temperatissimæ substantiæ consortium, acrimoniam, præsertim biliosam, temperat, & humores quoscunque successive edulcorat. Quibus suppositis, in propatulo est, hoc serum lactis dulce egregium præbere remedium, & insigne spondere auxilium in febribus ardentibus, inflammatoriis, lentis & hecticis, nec minus in erysipelate, adfectibus arthriticis & rhevmaticis calidis, scorbuto, malo hypochondriaco & hysterico, mania, melancholia, tussi salsa & acri, initio dysen-

a) Vid. *Memoir. de l'Acad. des sciences de Paris A. 1712.*

teriæ, hypercatharsi, a purgantibus fortioribus inducta, venenis mineralibus ac vegetabilibus causticis, ictero, tenesmo ani, nephritide pituitoso-sabulosa, phlogosibus, gutta rosacea, scabie sicca, & compluribus hujus commatis ægritudinum speciebus; quemadmodum plura de hisce in supra citata *Dissertatione* HOFFMANNI videri possunt.

VII. Virtutes seri lactis dulcis exaltari, & magis specificæ reddi possunt, quando illud sub hujus vel illius morbi curatione speciebus adpropriatis, v. g. plantis diureticis, lithontripticis, aperitivis, acribus antiscorbuticis &c., vel etiam, laxandi fine, mannæ Calabrinæ, pulpæ tamarindorum &c., menstrui loco superfunditur, & infusum inde paratum ac debite iterata vel saltem unica percolatione depuratum, ab ægris adsumitur.

VIII. Pro morborum diversa indole, diversisque eorum caussis, serum lactis dulce modo majori, modo minori quantitate una vice adsumitur, ususque nunc magis quidem minusve protrahitur; frequentius tamen quotidie, tempore matutino, plerumque ad unam libram medicam hauritur, & usus per aliquot dies aut hebdomades, immo, si mucida & acris humorum impuritas copiosior existat, per integrum sæpe mensem, & ultra, continuatur.

SERVM LACTIS ACIDVLVM

HOC facili negotio præparatur, quando lacti recenti tepefacto aut ebullienti succus citri, limoniorum, acetum vini purum, aut solutio pulpæ tamarindorum, cum vino Rhenano facta, instillatur, vel pulverisati crystalli aut cremor tartari, aut moleculæ pulpæ tamarindorum admiscentur, tanta quidem quantitate, ut omne lac promptum subeat coagulum, &

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0290-7 DFG

pars butyraceo-caseosa crassior a sero segregetur. Peracta memorata separatione, serum per linteum iterato trajicitur, ut, penitus a substantia terreo-mucida caseosa crassiori liberatum, purius evadat, ac nil, nisi principium unguinoso-salinum tenerius, & partes acidulas præcipitantis retineat. Hoc serum sapore pollet subdulci & acidulo, minui tamen, immo maxima ex parte aufferri potest aciditas, si eidem pulvis lapidum cancrorum, qui acidum denuo absorbet, sufficienti quantitate inspergitur.

MINORI, quam præcedens serum lactis dulce, virtute demulcente serum lactis acidulum pollet, superat tamen illud virtute temperante atque refrigerante, & ideo etiam in ebullitione bilis & sanguinis, nec minus in febribus ardentibus, inflammatoriis, biliosis, erysipelate, mania, gutta rosacea, scorbuto calido, ceterisque morbis, qui primario a calida ac biliosa, vel etiam semiputrida humorum dyscrasia dependent, cum fructu majori adhibetur. Cavendum saltem, ne abusus accedat in febribus lentis & hecticis, quoniam apud ægros, morbis hisce laborantes, facile ob acorem faucium asperitatem & raucedinem producit, vel jam præsentem & propter tussim & materiæ acris ejectionem fere continuam, difficillime iterum curabilem, notabiliter auget. Cæterum matutino æque ac pomeridiano tempore hauritur.

SERVM LACTIS ALVMINOSVM.

REC. Lactis vaccini libras quatuor, & aluminis pulverisati drachmas tres. Coquantur & serum deinde a coagulo separetur. Secundum

præſcriptionem *Diſpenſatorii Londinenſis* ad unam lactis vaccini libram aluminis pulveriſati drachmæ duæ recipiendæ ſunt: At præcedentem quantitatem lactis & aluminis relativam mihi magis placere non diffiteor.

RICHARDVS MEAD medicamentum hoc contra diabetem valde commendavit, & ægros adultos quartam libræ partem ter minimum de die adſumere juſſit *a*). Pro mea ſententia in aliis quoque morbis, qui temperantia ac lenia adſtringentia ad ſui curationem poſtulant, v. g. in hæmorrhagiis quibusdam, gonorrhoea benigna virili &c., in uſum trahi poterit, quoniam nimia alias aluminis vis adſtrictoria aqueo-oleoſis lactis partibus minuitur, & quamplurimæ præterea moleculæ auſteræ cum coagulo caſeoſo ad fundum dejiciuntur.

DECOCTVM HORDEACEVM COMPOSITVM.

REC. Radic. ſcorzoneræ, graminis arvenſis ana unciam unam, raſuræ cornu cervi, paſſularum minorum ana uncias duas, cort. citri drachmas duas, hordei mundi manipulos quinque, aquæ ſimplicis fontanæ menſuras duas cum dimidia. Coquantur, donec grana hordeacea dehiſcant; quo viſo, olla removeatur ab igne, & decoctum poſt aliquam refrigerationem percoletur.

LARGIVS hoc decoctum particulis mucilagineis tenerioribus hordei, ſcorzoneræ, & radicis graminis, nec minus gelatinoſis cornu cervi impregnatum eſt, & egregium proinde potulentum temperans, demul-

a) In *Monit. & Præcept. med. p.* 92.

cens ac diluens ſuppeditat, quod non absque emolumento inſigni, ad demulcendas partes eroſas, contemperandam acrimoniam quamcunque, & humores diluendos atque edulcorandos, in omnibus febribus continuis, inflammationibus, adfectibus hecticis, ſcabioſis, ſcorbuticis, arthriticis, rhevmaticis, dyſenteria, nephritide, tuſſi acri, & ſic porro, adhibetur. Frigidiuſculum vel tepidum loco potus ordinarii, adeoque tempore quocunque, hauritur. Si paſſularum omiſſa fuerit additio, mixtis ſalſis & oleoſis conſuetis, interdum etiam clyſteris múnere perfungi poteſt.

DECOCTVM AVENACEVM LOWERI.

REC. Avenæ albæ ſativæ manipulos duodecim, radicis cichorii recentioris unciam unam, ligni ſantali rubri raſpati uncias duas cum dimidia, nitri antimoniati unciam dimidiam, aquæ fontanæ menſuras duodecim. Coquantur ad dimidiæ partis remanentiam, & decoctum, aliquoties per linteum colatu trajectum, atque ſacharo Canarienſi ſufficienter dulcificatum, in cella ſubterranea, vaſe vitreo aut terreo vitreato probe tecto, ad uſum reponatur.

HOC decoctum, quod frequentiſſime etiam *Ptiſana avenacea* vocatur, humores ſpiſſos ac mucidos diluit, æſtum ſanguinis præternaturalem & acrimoniam quamcunque temperat, viſcerum, aliarumque partium obſtructiones reſerat, & ſalia ſuperflua, ceterasque materias impuras & heterogeneas ſecum per varia filtra, maxime autem per vias urinarias, e corpore educit. LOWERVS illud in omnibus propemodum morbis, tanquam ſingulare & uſu repetito

ſatis comprobatum, commendat remedium; quemadmodum id clarius ex ejusdem *Bromographia* cognoſcere licet. Pro mea ſententia hoc decoctum, ad tempus loco potus ordinarii, adeoque quantitate largiori, hauſtum, inſigne cumprimis auxilium præſtat in febribus bilioſis, inflammatoriis, lentis, hecticis, exanthematicis, eryſipelate, angina, peripneumonia, nephritide, mania, melancholia, dolore capitis diuturniori, odontalgia & otalgia rheumatica, ophthalmia, palpitatione cordis, aſthmate ſanguineo-ſpasmodico, hæmoptyſi, cholera, dyſenteria, diarrhœa bilioſa, colica hæmorrhoidali, calculo, obſtructione menſium & hæmorrhoidum, ardore urinæ, incipiente hydrope, ſcorbuto, adfectibus ſcabioſis, arthriticis & rheumaticis, nec minus in exorbitantibus hæmorrhagiis, ſpaſmis, convulſionibus, & morbis ſimilibus, qui temperantia, diluentia, & edulcorantia medicamina poſtulant.

AQVA CALCIS VIVÆ.

RECIPIATVR libra una calcis vivæ, eidemque libræ ſex aquæ pluvialis, aut fontanæ puriſſimæ adfundantur. Ceſſante ebullitione, infuſum, per XXIV. horas in digeſtione frigida relictum, percoletur, & ad uſum reponatur. Reſiduo prædicta aquæ quantitas ſecunda quidem vice adfundi poteſt, aſt infuſum inde obtinetur, paucis principiis ac longe minoribus viribus inſtructum, & ſi tertia vice id fiat, infuſum viribus plane deſtituitur.

NOTAN-

NOTANDA
CIRCA
NATVRAM, VIRES ET VSVM
MEDICVM AQVÆ CALCIS VIVÆ.

I. LAPIDES calcarii, e quibus calx viva fortissima exustione seu calcinatione paratur, ex *multa terra, pauca substantia unguinosa, & paucissimo acido minerali primo*, vel, sicuti recentiorum nonnulli defendere sustinent, *tertio* componuntur. Partes memoratæ sub violenta exustione plus minusve mutantur ac transformantur: Terra redditur porosior atque solubilior, substantia unguinosa ex parte evadit tenerior, & sal acidum, interveniente arctissimo ejusdem cum terra subtiliori solubili & pauca substantia unguinosa connubio, partim in sal fixum alcalicum, valde tamen terreum, partim in volatile sulphureo-urinosum mutatur, ut ideo calx viva ex *terra crassiori antacida, crassiori pariter materia pingui glutinosa remixta*, nec minus ex *substantia terreo salino-alcalica* & *sulphureo-salino-urinosa* constare recte dicatur. *a*)

II. Principium volatile sulphureo-urinosum, quod admiratione omnino dignum est, solo igne sicco a terra & crassiori substantia unguinosa separari & expelli nequit, sed aër humidiusculus & ipsa aqua desiderantur. Sub extinctione enim, sive ea in aëre, sive aqua contingat, vapores acres, mordentes, adsurgunt, & tales quoque, quanquam minori comparative quantitate, ex parietibus recenter dealbatis exhalando in aërem prodeunt.

III. Aqua calcis vivæ, si adhuc recens est, particulis *sulphureo-urinosis, terreo-salino-alcalicis fixis*, & maxime *terreis tenerioribus* referta est. Terra quodammodo convenit, præsertim in consortium receptis particulis

a) Plura de hisce vid. in *Diss. mea de Vsu aquæ calcis vivæ interno.*

terreo - ſalino - alcalicis, cum decantatiſſima *Magneſia alba*, præterquam, quod paullo rudior ſit, & ſalia ſubſtantia, quæ magneſiæ exigua quantitate admixta reperitur, deſtituta.

IV. Recenter parata hæc aqua longe potentior eſt diutius jam, præſertim in vaſis apertis, adſervata. Partes enim ſulphureo-ſalinæ, quibus præcipua virtus in acceptis ferenda, in auras ſucceſſive abeunt, quemadmodum hoc ex imminuta acrimonia & imminuta pariter virtute, ſulphura ſolvendi, ſatis clare cognoſcimus; unde conſtat, aquam hanc coctione, præprimis diuturniori, parari non poſſe, multo minus evaporationis beneficio majorem ipſi activitatem conciliari, ſed utroque potius modo, ob principii primarii jacturam, inertem plane ac fatuam evadere; adeo, ut nil amplius, præter terram alcalinam & pauciſſimas particulas ſalino-alcalicas fixas, easque valde pariter terreas, in poris foveat reconditum.

V. Quondam hæc aqua *inter externa* duntaxat medicamenta militabat, poſtea autem a WILLISIO, MORTONO, HOFFMANNO, BURLETO, aliisque, præſertim inter medicos Batavos, interne quoque commendata fuit, ac ſæpius adhibita. Morbi, quibus egregie mederi creditur, me ſentiente in duas claſſes redigendi erunt; quarum prior cachexiam, aſthma pituitoſum, obſtructiones viſcerum chronicas, hydropem aſcitem, leucophlegmatiam, febrem quartanam, ſcorbutum, nephritidem pituitoſo - ſabuloſam ipſosque calculos inde concretos, nec minus tumores ſtrumoſos, aliosque frigidos; poſterior autem hæmorrhagias, vulnera, ulcera, dyſenteriam, fluorem album, & ſtranguriam comprehendet. Morbi primæ claſſis laxitatem & atoniam partium ſolidarum, & præter hanc vel acido-tartaream ac mucidam, vel ſalſam atque acrem humorum dyſcraſiam cauſſas agnoſcunt præcipuas. Quare, cum infu-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0296-2 DFG

ſum calcis vivæ non tantum mediante terra tenerrima acidum præternaturale deſtruere, ac ſolida laxa ſiccando leniter adſtringere, verum etiam principio alcalico, præſertim volatili ſulphureo-urinoſo, blande ſtimulare, fluida ſpiſſa reſolvere, & leni, quam præſtat, diureſi ac diaphoreſi impuritates educere valeat, in propatulo eſſe opinor, uſum *ejus internum*, eumque circumſpectum ac moderatum, in morbis prædictis utique admittendum eſſe. *In morbis autem alterius claſſis cautius cum* uſu *hujus* aquæ interno mercandum, & plures cautelæ a *practico* rationali circa eum obſervandæ erunt. Nam hæmorrhagiæ exorbitantes non ſemper tuto tubulorum ad- & conſtrictione ſiſtuntur, & in dyſenteria atque fluore albo adſtringentia nullum locum inveniunt, niſi in hoc ſaburra viſcida, in illa vero ſimul procurata febris & ſtatus inteſtinorum inflammatorii mitigatione, quinimo plenaria ablatione, impuritates cauſticæ prius eductæ fuerint. In ſtranguria autem temperandi, ut & in ulceribus ſiccandi fine facilius admittere poſſum.

VI. Vſus hujus aquæ ſemper evadet ſecurior, & virtus medica exaltabitur, quando eidem, in morbis primæ & ſecundæ claſſis exhibendæ, præter varias tincturas, etiam liquida diffuſiora, v. g. infuſa & decocta, ex plantis aliisque ſpeciebus, cuivis morbo adpropriatis, parata, adduntur. In Batavia, referente BVRLETO, *a*) aquam hanc, in cachexia, chloroſi, obſtructione viſcerum, hydrope, & ſcorbuto propinandam, cum tinctura antimonii aut metallorum combinare conſueverunt, ea quidem proportione, ut menſura una aquæ memoratæ, quæ uncias triginta & duas pondere ſuo æquat, duas vel tres tincturæ uncias recipiat. Hujus mixturæ unciæ ſex (quæ doſis tamen pro meo judicio, ob additæ acris tincturæ copiam, nimis magna eſt) quotidie in ſcorbuto & hydrope hauriendæ ſunt. Excellentius quoque,

a) Vid. *Memoir. de l'Acad. Royale des ſciences, A.* 1700.

ſecundum BVRLETI teſtimonium, hoc medicamentum evadit in pallore cachectico, quando mixtura ex unciis quatuor aquæ calcis vivæ, totidemque unciis tincturæ metallorum, aloes pulveriſatæ uncia una, & croci martis drachmis duabus componitur, & infuſum, peracta quadraginta dierum digeſtione, a fæcibus decantatum, ægris ſucceſſive propinatur. Sin huic quoque jalappæ drachmæ tres addantur, melius hydropicis mederi dicitur. Adſumitur alternis diebus cum juſculo quodam ad duo cochlearia: Aſt hic pariter monendum erit, doſin hanc juſto majorem eſſe, ac tantam tincturæ acris alcalicæ & calidæ aloeticæ copiam ægros ſenſibiliores facile lædere poſſe. Certius porro febres contumaces quartanas fugare traditur aqua calcis vivæ, quando eidem & tincturæ metallorum modica quantitas tincturæ corticis Peruviani miſcetur. In Gallia aquam hanc plerumque cum lacte vaccino aut aſinino miſcent, & in aſthmate illi pectoralia addere, atque infuſum ſequenti modo parare *conſueverunt*. *Rec. Aquæ calcis vivæ menſ. IV. ligni ſaſſafras, rad. glycyrrhizæ, ſem. aniſi ana* uncias IV. paſſularum minorum libram dimidiam. Infundantur hæc more conſueto, & deinde quinque vel ſex unciæ hujus infuſi bis quotidie ægro exhibeantur.

VII. Teſte ſæpius laudato BVRLETO, magis hæc aqua, præſertim tincturis calidioribus, v. g. tinctura antimonii, metallorum &c., remixta, conducit Batavis, ceterisque gentibus ſeptentrionalibus, aëre humido, craſſo, & ſimili victu utentibus, adeoque fibris laxioribus, & humoribus ſpiſſiuſculis præditis, quam Galliæ incolis ac gentibus vicinis, quæ aërem ſicciorem atque calidiorem hauriunt, & cibis tenerioribus nutriuntur. Memoratus proinde auctor tincturæ metallorum additionem in regionibus calidioribus plane omitti, & aquam calcis dilutiorem reddi ac doſi minori propinari jubet. Quum aqua hæc, præſertim ſub uſu diutur-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0298-4 DFG

niori, adpetitum etiam dejiciat, alvum adſtringat, & ægros paullulum macilentos reddat, vini generoſi hauſtus frequentius interponendus, & apud macilentos aut alvi obſtructione atque ſiccitate laborantes ab uſu ejus penitus abſtinendum erit. Et hoc monitum quoque obſervandum eſt, quoties morbi ex nimia ſolidorum ſiccitate atque ſtrictura ſuam originem ducunt.

VIII. Externe aqua calcis vivæ vel temperandi fine ad ambuſta, vel eluendi, abſtergendi, & ſiccandi fine ad ulcera impura, exedentia, ichoroſa, venerea, aliaque adhibetur, & perſæpe pariter epithemata, partibus gangræna correptis adplicanda, ingreditur.

AQVA PICIS LIQVIDÆ.

RECIPITVR libra una picis liquidæ, eidemque in vaſe apto quatuor libræ aquæ frigidæ fontanæ adfunduntur, ac probe cum illa, mediante forti atque continua per quinque circiter aut ſex horæ minuta cum cochleari aut bacillo ligneo agitatione, miſcentur: Quo facto, vas operculo tegitur, & per tres dies ac noctes in quiete relinquitur, ut pix liquida ad fundum ſecedere poſſit. Deinde aqua pellucida ſupernatans, citra vaſis agitationem, deſpumatur, &, blande decantata, in vitris mundis debite obturatis ad uſum reponitur. Quando major quantitas una vice & in eodem vaſe præparatur, diuturnior quoque & materiæ quantitati proportionata agitatio requiritur, ita, ut, adſumtis v. g. picis liquidæ libris duabus & aquæ libris octo, decem vel duodecim horæ minuta miſcelæ impendenda ſint.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0299-2 DFG

NOTANDA
CIRCA
PRÆPARATIONEM, NATVRAM, VIRES ET VSVM MEDICVM.

I. PIX liquida (*Theer*) non tantum ex Suecia, Norwegia, Russia & Polonia, in quibus regionibus uberrimus pinorum atque abietum proventus est, magna copia ad nos defertur, sed multum quoque in Germania nostra, præsertim in Marchiæ, Thuringiæ & Hercyniæ sylvis, eliquatur, & Thuringica bonitate Norwegicæ, quæ vulgo optima judicatur & ideo aquæ descriptæ præparationi utplurimum impenditur, parum vel nihil cedit.

II. Modice aqua memorata *partibus teneris oleoso-spirituosis balsamicis, salinis acidulis & subtilioribus quibusdam resinoso-gummeis* imprægnata est. Præsentiam horum principiorum non tantum odor balsamico-spirituosus, sapor resinoso-acidulus & color flavescens aut flavo rubellus, sed etiam destillatio & alia experimenta demonstrant. Sub destillatione enim, blando tamen adhibito calore, aqua, gratiori, quam infusum, sapore & odore balsamico donata, in receptaculum transit, & in fundo cucurbitæ massa, rara, levis, nigricans, resinoso-gummea remanet. Si infusum quoque cum syrupo violarum miscetur, rubicundum illi colorem inducit, & cum oleo tartari per deliquium, modica quantitate instillato, lenem effervescentiam subit.

III. Vsus hujus infusi medicus in America septentrionali indigenis diu pridem cognitus fuit, & inde eum, ante septem circiter lustra, Dom. GEORGIVS BERCKELEY in Hiberniam transtulit, unde postmodum ad Anglos, Germanos, & reliquas gentes Europæas pervenit *a)*. Cum primum apud nos innotesce-

a) Conf. Auctoris memorati *Nachricht vom Theerwasser.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0300-8 DFG

ret, præcones multos, usumque hinc inde frequentem inveniebat; at, fama ejus sensim rursus sensimque imminuta fuit.

IV. Medicamentum hoc, blande agitando leniterque stimulando, motus naturales in solidis ac fluidis intendit, humores, tum commovendo, tum diluendo, attenuat, partes putridas destruit, fervorem bilis refrenat, se- & excretiones auget, sanguinem lymphamque purificat, & viscerum, glandularum aliarumque partium obstructiones aperit, adeoque cum insigni emolumento in adfectibus cachecticis, œdematosis, scorbuticis, catarrhalibus, rheumaticis, arthriticis & scabiosis nec minus in gonorrhœa virulenta aliisque symptomatibus venereis, hydrope, itemque dolore nephritico, exulceratione renum, vesicæ, intestinorum, pulmonum &c., passione hypochondriaca & hysterica, suppressione mensium, fluore albo, asthmate, imbecillitate ventriculi, febribus intermittentibus atque continuis malignis, præsertim variolosis aliisque exanthematicis, & pluribus morbis in usum vocari potest. Hauritur quocunque anni tempore vel frigidum vel tepidum, prout scilicet ægri illud melius perferunt, & potatio, pro morborum diversitate, modo diutius protrahitur, modo citius rursum desinit. Quantitas quotidiana pro diverso ventriculi robore variat, generalius tamen apud adultos a libra dimidia ad integram, immo interdum duas libras adscendit, &, in duas, tres, quatuor, portiones divisa, mane & vesperi, & prima, secunda aut tertia hora post prandium, non uno tamen haustu, sed successive adsumitur. Apud multa subjecta initio, præsertim tempore matutino, nauseam & ventriculi dolorem excitat, quæ incommoda tamen paullatim sponte, vel imminuta adsumendi infusi quantitate, vel, sumto prius jentaculo, cessant.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0301-4 DFG

V. Præter usum internum etiam externum habet, ac sæpe auxilium non spernendum in ulceribus putridis, malignis, & refractariis, nec minus in adfectibus scabiosis, paralyticis, rheumaticis & spasmodico-convulsivis præstat. Adhibetur sub lavamenti aut balnei forma. Lavamentum ex parte una picis liquidæ & partibus duabus aquæ ebullientis paratur, &, diuturniori adminiculante agitatione cum baculo ligneo, saturatius redditum, post sex vel octo horarum decursum decantatur; ad balnei autem præparationem, quod debilius esse debet, minor picis liquidæ quantitas relativa requiritur, & uni picis parti ad minimum quinque aquæ ferventis partes superfundendæ sunt.

AQVA SIVE LIQVOR MERCVRIALIS PLENCKII.

RECIPIVNTVR mercurii vivi optime depurati drachma una, & gummi Arabici purissimi, subtiliter pulverisati, drachmæ duæ, additoque prius pauxillo aquæ fumariæ, aut syrupi cujusdam, conjunctim ac valide in mortario vitreo aut lapideo, adhuc perfecte lævigato ac nondum rimulis, sulcis, foveolisque exasperato, tamdiu conteruntur, donec penitus in massam mucilagineam pultiformem abierunt, nec ulli amplius globuli hydrargyri currentes cernuntur. Deinde sensim sub tritura continuata syrupi chermesini uncia dimidia, & unciæ octo aquæ fumariæ admiscentur, & tandem liquor gryseus atque subturbidus vitro mundo infusus adservatur. Citius hic labor absolvitur, & citius distracti mercurii globuli subiguntur,

quando ad unam mercurii vivi partem tres vel quatuor gummi Arabici partes ſumuntur, & mixtura hæc non tantum initio, ſed identidem etiam ſub protracta trituratione, aqua roſarum aut alia deſtillata, vel ſaltim aqua ſimplici humectatur. Nec ignorari etiam oportet, poſtremo, penitus ſcilicet ſubacto hydrargyro, loco aquæ fumariæ aquam florum acaciæ, roſarum, cinnamomi ſine vino &c., vel ſimplicem duntaxat fontanam adfundi, &, ſecurioris pariter uſus gratia, ſyruporum additionem plane omitti poſſe, quoniam illi ad gratum ſolummodo ſaporem liquori conciliandum admiſcentur, & facile, ſi liquor tempore calido diutius adſervetur, aceſcere incipiunt, adeoque mercurio indolem nonnihil corroſivam inducunt.

LIQVOR hic, alias etiam *ſolutio mercurii gummoſa* dictus, Dominum JOSEPHVM JACOBVM PLENCK, peritiſſimum chirurgiæ & artis obſtetriciæ magiſtrum Vindobonenſem, inventorem agnoſcit, & ſingulare omnino præparatum mercuriale eſt. Hydrargyrum enim gummi Arabici ope ſub diuturna validaque trituratione tantopere disjungitur, & adeo illi involvitur, ut globuli disjuncti in unam molem rurſus coire nequeant: Totum præterea in aqua ſolubile redditur, totumque cum ea, ſi portionem exiguam, ſub pulveris aut potius cruſtæ ſubcinereæ forma in vitri fundo ſubſidentem, exceperis, per chartæ bibulæ poros tranſit. Vnde minime etiam dubitandum erit, quin facile pariter atque perfecte apud homines vaſcula lactea ſubeat, & cum ſanguine poſtmodum ac lympha ad partes corporis quascunque,

maxime autem ad renes, deferatur. Ab inventore ac pluribus aliis, qui virtutem ejus experti sunt, inter potentiora remedia attenuantia collocatur, & mirum imprimis auxilium in carcinomatibus, excrescentiis fungosis, condylomatibus, tophis, cæterisque symptomatibus venereis, (quæ citissime mitigat, raro tamen radicitus exstirpat), ferre dicitur. Adultis, præmisso utplurimum ad primas vias repurgandas cathartico, bis quotidie, mane scilicet ac vesperi, in cochleari aut alio vasculo, non metallico tamen, sed ligneo, aut vitreo, aut porcellano, ad duo cochlearia exhibetur. Si nullus quoque syrupus sub præparatione additus fuerit, ante adsumtionem aliquis, saporis gratioris caussa, modica quantitate admisceri potest *a*).

AQVA MERCVRIALIS AD VSVS EXTERNOS PH. WVRT.

REC. Cerussæ Venetæ unciam unam, aluminis crudi drachmas sex, lithargyrii unciam dimidiam, mercurii sublimati corrosivi, salis ammoniaci ana drachmam unam, aquæ solani, plantaginis, rosarum, nymphææ ana uncias quatuor, aceti vini libram semissem. Priora terantur, misceantur, & cum aquis & aceto

a) Qui plura de præparatione, viribus & usu hujus liquoris scire cupit, ipsius INVENTORIS *Libellum de nova & facili methodo argentum vivum ægris venerea lue infectis exhibendi*, Vindobonæ 1766. editum, & postea quoque in vernaculam nostram translatum, nec minus *Excell. Domini Professoris* HARTMANNI *Dissertationem*, quæ sub titulo: *Cautiones nonnullæ ad Liquoris mercurialis Plenckiani usum spectantes*, hic anno præterito prodiit, ut & *Domini* JO. LVD. DAV. HERZOG *Dissertationem de Morbo articulari* &c., anno 1768. Helmstadii habitam, legere debet.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0304-1 DFG

paullulum ebulliant, deinde non colata ſerventur ad uſum.

PERTINET hoc liquidum ad leniora cathæretica, exſiccantia ac mundificantia, & ſubinde igitur, penicillo illitum, impuris ulceribus venereis, fiſſuris, ficubus, verrucis, ſcabiei malignæ, ſerpigini &c. medetur.

AQVA PHAGEDÆNICA.

REC: Aquæ calcis vivæ libram unam, ſolve in ea mercurii ſublimati corroſivi drachmam unam, & ſolutioni huic poſtea adde ſpiritus vini non rectificati uncias quatuor.

CONVENIT cum præcedente quoad vires & uſum, ac ſæpe inprimis ad mundificanda ulcera venerea adhibetur.

AQVA OPHTHALMICA SAPHIRINA.

REC: Aquæ calcis vivæ libram unam, ſalis ammoniaci drachmam unam. Miſceantur, ſtent in vaſe cupreo per viginti quatuor horas, & deinde aqua cœrulea reddita filtretur & ad uſum reponatur.

VIRTVTEM obtinet exſiccantem ac refrigerantem, & humidæ igitur ophthalmiæ & aliorum quorundam affectuum ocularium curationi inſervit. Inſtillatur oculis, vel lintea, eadem humectata, iis adplicantur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-146875-p0305-7 DFG